

แบบจัดเก็บข้อมูลพันธุ์พืชท้องถิ่น

๑. ชื่อพืช/ชื่อสามัญ : ผักขลุ

๒. ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pluchea indica* (L.) Less.

๓. ชื่อเรียกในท้องถิ่น : ป่าน (แม่ฮ่องสอน), หนาดวัว หนาดงัว หนวดงัว หนวดงิ้ว (อุดรธานี), ขลุ่ (ภาคกลาง), เพี้ยพาน (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ), ขลุ่ คลุ่ (ภาคใต้), หลวนซี (จันทบุรี), หลวงไซ

๔. ชนิดพืช : พรรณไม้พุ่มขนาดเล็ก ขึ้นเป็นกอ ๆ

๕. ลักษณะประจำพันธุ์ : ต้นขลุ่ จัดเป็นพรรณไม้พุ่มขนาดเล็ก ขึ้นเป็นกอ ๆ แตกกิ่งก้านสาขามาก ลำต้นความสูงประมาณ ๐.๕-๒ เมตร ลำต้นกลม เปลือกต้นเรียบเป็นสีน้ำตาลแดงหรือเขียว ที่ลำต้นและกิ่งก้านมีขนละเอียดขึ้นปกคลุม ใบเป็นใบเดี่ยวออกตรงข้ามกัน ใบมีขนาดเล็กและมีกลิ่นฉุน ลักษณะของใบเป็นรูปไข่กลับหรือรูปรี ปลายใบแหลมหรือมีติ่งสั้น ๆ ปลายใบมีขนาดใหญ่กว่าโคนใบ โคนใบสอบ ส่วนขอบใบจักเป็นซี่ฟันและแหลม โดยรอบมีขนขาว ๆ ขึ้นปกคลุม ใบมีความกว้างประมาณ ๑.๕-๕ เซนติเมตรและยาวประมาณ ๒.๕-๙ เซนติเมตร เนื้อใบมีลักษณะบางคล้ายกระดาษ ใบค่อนข้างแข็งและเปราะ หลังใบและท้องใบเรียบเป็นมัน ค่อนข้างเกลี้ยง และไม่มีก้านใบหรือมีก้านใบสั้นมาก ดอกเป็นช่อฝอยสีขาวนวลหรือสีม่วง โดยจะออกตามปลายยอดหรือตามง่ามใบ ดอกมีลักษณะกลมหลายช่อมารวมกัน ดอกมีลักษณะเป็นฝอยสีขาวนวลหรือสีขาวอมม่วง กลีบของดอกแบ่งออกเป็นวงนอกและวงใน โดยกลีบดอกวงนอกจะสั้นกว่ากลีบดอกวงใน ดอกวงนอกกลีบดอกจะยาวประมาณ ๓-๓.๕ มิลลิเมตร ส่วนดอกวงในกลีบดอกจะมีลักษณะเป็นรูปท่อยาวประมาณ ๔-๖ มิลลิเมตร ปลายจักเป็นซี่ฟันประมาณ ๕-๖ ซี่ ภายในมีทั้งดอกเพศผู้และดอกเพศเมียสีขาวอมม่วงขนาดเล็กอยู่เป็นจำนวนมาก ปลายกลีบดอกหยักเป็นซี่ฟัน ๕-๖ หยัก ส่วนอับเรณูตรงโคนจะมีลักษณะเป็นรูปหัวลูกศรสั้น ๆ และท่อเกสรเพศเมียจะมีแฉก ๒ แฉกสั้น ๆ ก้านช่อดอกมีความยาวประมาณ ๕-๖ มิลลิเมตร ส่วนดอกย่อยไม่มีก้านดอก ริวประดับมีลักษณะแข็งและเป็นสีเขียว เรียงกันประมาณ ๖-๗ วง วงด้านนอกนั้นจะมีลักษณะเป็นรูปไข่ ส่วนวงด้านในจะมีลักษณะคล้ายรูปหอก แฉกและตรงปลายจะแหลม ผลเป็นผลแห้งไม่แตก มีลักษณะเป็นรูปทรงกระบอกขนาดเล็ก ยาวประมาณ ๐.๗ มิลลิเมตร ผลมีสันหรือเหลี่ยม ๑๐ สัน มีรยางค์ไม่มาก สีขาว ยาวประมาณ ๔ มิลลิเมตร แผ่กว้าง ส่วนเมล็ดขลุ่จะมีลักษณะเป็นฝอยเล็ก ๆ เมื่อแก่จะปลิวไปตามลม

๖. ถิ่นกำเนิด : เขตร้อนของทวีปเอเชีย มักพบตามป่าชายเลนของประเทศไทย

๗. แหล่งพันธุ์ : พบมากตามป่าชายเลน ได้แก่ สมุทรสงคราม เพชรบุรี จันทบุรี ระยอง

๘. การปลูก/การขยายพันธุ์/การดูแลรักษา : วิธีการใช้เมล็ด และวิธีการปักชำ

๙. การจดทะเบียนเป็นสินค้า GI (สินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะแหล่งภูมิศาสตร์) : -

๑๐. การใช้ประโยชน์ ตำรายาไทย ใช้ ใบ รสหอมฝาดเมาเค็ม เป็นยาขับปัสสาวะ แก้เบาหวาน ขับนิ่ว นำใบสดแก่ นำมาตำแล้วบีบเอาน้ำ ทาตรงหัวริดสีดวงทวาร ทำให้หัวริดสีดวงหดหายไป แก้กระษัย ยาอายุวัฒนะ สมานภายนอกและภายใน แก้ไข้ ขับเหงื่อ นำใบมาตำผสมกับเกลือกินรักษาคลื่นปาก และระงับกลิ่นตัว นำใบมาต้มดื่มแทนชาลดน้ำหนัก บรรเทาอาการปวดเมื่อย มุตกิด น้ำคั้นจากใบสดรักษาริดสีดวงทวาร ใบต้มน้ำอาบแก้ผื่นคัน

บำรุงประสาท เป็นยาขับมดลูก **น้ำคั้นใบสด**รักษาริดสีดวงทวาร โรคบิด **ใบและต้นอ่อน** บรรเทาอาการปวดข้อ ในโรคไขข้ออักเสบ รักษาประดง เลือดลม ตำผสมกับแอลกอฮอล์ ทาหลังบริเวณเหนือไต บรรเทาอาการปวดเอว ต้มน้ำอาบรักษาหิด ขี้เรื้อน **ใบและราก** เป็นยาฝาดสมาน แก้ไข้ ขับเหงื่อ พอกแก้แผลอักเสบ ผสมกับสมุนไพรรื่น ต้มน้ำอาบรักษาเส้นตึง และทำเป็นขี้ผึ้งทาแผลเรื้อรัง เปลือกต้น นำมาสับเป็นชิ้นมวนบุหรือสูบแก้โพรงจมูกอักเสบ (ไซนัส) ดอก รสหอมฝาดเมาเค็ม แก่นิว ราก รสหอมฝาดเมาเค็ม แก้กระษัย ขับนิว ทั้งต้น รสหอมฝาดเมาเค็ม ใช้ ต้มกินรักษาอาการขัดเบา แก่นิวในไต ขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะพิการ แก่ริดสีดวงทวาร แก่มุกติกระดูขาว แก้ ตานขโมย แก้เบาหวาน รักษาวัณโรคที่ต่อมน้ำเหลือง ต้มน้ำ แก้ผื่นคัน แก้ประดง เลือดลม และแก้โรค ผิวน้ำ **เปลือกต้น** รสเมาขื่นหอม แก่ริดสีดวงจมูก ริดสีดวงทวาร แก้กระษัย ขูดเอาขนออกให้สะอาด ลอกเอาแต่ เปลือก หั่นเป็นเส้นมวนสูบ แก่ริดสีดวงจมูก หรือต้มน้ำริดสีดวงทวารหนัก

๑๑. เอกสารอ้างอิง :

Medthai. **ขลุ่** สรรพคุณและประโยชน์ของขลุ่ **ต้นขลุ่ ใบขลุ่**. เข้าถึงได้จาก <https://medthai.com/ขลุ่>

๑๒. ภาพประกอบ :

ข้อมูลโดย : ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านแมลงเศรษฐกิจจังหวัดชุมพร

ที่อยู่ : ๒๒/๑ ม.๖ ต.ขุนกระโทก อ.เมือง จ.ชุมพร

เว็บไซต์ : <http://www.aopdbom.doae.go.th>